

Категорія справи № 640/11833/19: **Адміністративні справи (з 01.01.2019); Справи щодо примусового виконання судових рішень і рішень інших органів.**

Надіслано судом: **08.07.2021**. Зареєстровано: **09.07.2021**. Оприлюднено: **09.07.2021**.

Дата набрання законної сили: **08.07.2021**

Номер судового провадження: **К/9901/13216/21**

Верховний
Суд

ПОСТАНОВА

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

08 липня 2021 року

м. Київ

справа № 640/11833/19

адміністративне провадження № К/9901/13216/21

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду:

головуючого - Губської О. А.,

суддів: Калашнікової О.В., Мельник-Томенко Ж.М.

розглянув у порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення сторін за наявними у справі матеріалами адміністративну справу

за позовом ОСОБА_1 до Голосіївського районного відділу державної виконавчої служби міста Київ Головного територіального управління юстиції у місті Києві, третя особа: ОСОБА_2, про визнання протиправними та скасування постанов, провадження у якій відкрито

за касаційною скаргою ОСОБА_1 на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 27 січня 2020 року, прийняте у складі судді Мазур А.С. та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 16 лютого 2021 року, ухвалену у складі колегії суддів: Бужак Н. П. (головуючий), Костюк Л.О., Кобаля М.І.,

I. Суть спору:

1. ОСОБА_1 (далі - ОСОБА_1, позивач) звернулася до суду з позовом до Голосіївського районного відділу державної виконавчої служби міста Київ Головного територіального управління юстиції у місті Києві, третя особа: ОСОБА_2, в якому просила:

1.1. визнати незаконною та скасувати постанову старшого державного виконавця Голосіївського районного відділу державної виконавчої служби міста Київ Головного територіального управління юстиції у місті Києві Кузьменко Л.М. про накладення штрафу у виконавчому провадженні №57116426 від 21.06.2019;

1.2. визнати незаконною та скасувати постанову старшого державного виконавця Голосіївського районного відділу державної виконавчої служби міста Київ Головного територіального управління юстиції у місті Києві Кузьменко Л.М. про накладення штрафу у виконавчому провадженні №57116426 від 24.06.2019;

1.3. визнати незаконною та скасувати постанову старшого державного виконавця Голосіївського районного відділу державної виконавчої служби міста Київ Головного територіального управління юстиції у місті Києві Кузьменко Л.М. про накладення штрафу у виконавчому провадженні №57116426 від 27.06.2019.

2. В обґрунтування своїх вимог позивач зазначає, що оскаржувані постанови про накладення штрафів є безпідставними, оскільки позивач виконує рішення Голосіївського районного суду м. Києва від 24 січня 2018 року по цивільній справі № 752/22214/16 та постанову Апеляційного суду міста Києва від 12 липня 2018 року у повному обсязі. Вказує, що жодних перешкод у спілкуванні дитини з батьком вона не чинила. При цьому зазначила, що дитина сама не бажає спілкуватись із батьком.

3. Відповідач позов не визнав та просив відмовити в його задоволенні.

II. Установлені судами фактичні обставини справи

4. Рішенням Голосіївського районного суду м. Києва від 24.01.2018 у справі № 752/22214/16 за позовом ОСОБА_2 до ОСОБА_1 про усунення перешкод у вихованні дитини, визначення способів участі батька у вихованні дитини та спілкуванні з нею та за зустрічним позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про визначення способів участі батька у вихованні дитини та спілкуванні з нею, з урахуванням внесених до цього судового рішення змін згідно з постановою Апеляційного суду міста Києва від 12.07.2018 (апеляційне провадження № 22-ц/796/3576/2016) позов ОСОБА_2 задовольнити частково. Зобов'язано ОСОБА_1 не чинити ОСОБА_2 перешкод в участі у вихованні та спілкуванні з донькою ОСОБА_4, ІНФОРМАЦІЯ_1. Також визначено способи участі батька ОСОБА_2 у вихованні малолітньої ОСОБА_4 наступним чином: перший місяць: щосереди з 17 год. 00 хв. до 20 год. 00 хв., щосуботи з 10 год. 00 хв. до 13 год. 00 хв., без присутності матері ОСОБА_1; з другого місяця: 1-й та 3-й тиждень місяця: понеділок, п'ятниця з 17 год. 00 хв. до 19 год. 30 хв.; 2-й та 4-й тиждень місяця: вівторок, четвер з 17 год. 00 хв. до 19 год. 30 хв. та з 17 год. 00 хв. п'ятниця до 18 год. 00 хв. суботи; з 1-го по 15-те липня щороку; на день народження дитини - спільне святкування з урахуванням бажання дитини. Поряд з цим у задоволенні зустрічного позову ОСОБА_1 було відмовлено.

5. Постановою Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 08.04.2019 у справі № 752/22214/16-ц рішення Голосіївського районного суду м. Києва від 24.01.2018 в частині, що не змінена апеляційним судом та постанову Апеляційного суду м. Києва від 12.07.2018 в частині позовних вимог ОСОБА_2 до ОСОБА_1 , третя особа - Служба у справах дітей Голосіївської районної в м. Києві державної адміністрації, про усунення перешкод у вихованні дитини, визначення способів участі батька у вихованні дитини та спілкуванні з нею залишено без змін, поновлено дію виконання постанови Апеляційного суду м. Києва від 12.07.2018 у справі № 752/22214/16-ц.

6. Таким чином, з 08.04.2019 у позивача виник обов'язок виконувати постанову Апеляційного суду м. Києва від 12.07.2018 у справі № 752/22214/16-ц.

7. На виконання постанови 23.07.2018 Голосіївським районним судом м. Києва видано виконавчий лист, що був пред'явлений стягувачем до примусового виконання.

8. Згідно даних автоматизованої системи виконавчого провадження, державним виконавцем Голосіївського РВДВС міста Київ ГТУЮ у м. Києві Бондаренком М.В. винесено постанову про відкриття виконавчого провадження ВП №57116426 від 31.08.2018, якою зобов'язано боржника виконати рішення суду протягом десяти робочих днів та попереджено про кримінальну відповідальність за умисне невиконання рішення.

9. У подальшому, в рамках виконавчого провадження виносились: постанови від 27.09.2018 про стягнення виконавчого збору, про стягнення з боржника витрат на проведення виконавчих дій та про закінчення виконавчого провадження; постанова від 05.10.2018 про відновлення виконавчого провадження; постанови від 18.12.2018 про накладення штрафу у сумі 1 700 грн. з причини невиконання рішення суду; постанови від 28.12.2018, 09.01.2019, 11.01.2019, 14.01.2019, 18.01.2019, 22.01.2019, 24.01.2019, 25.01.2019, 28.01.2019, 07.02.2019, 11.02.2019, 15.02.2019, 19.02.2019, 21.02.2019, 22.02.2019, 25.02.2019, 04.03.2019, 05.03.2019, 11.03.2019, 15.03.2019, 25.03.2019, 29.03.2019, 05.04.2019, 23.04.2019, 25.04.2019, 26.04.2019, 03.05.2019, 07.05.2019, 10.05.2019, 11.05.2019, 14.05.2019, 23.05.2019, 24.05.2019, 30.05.2019, 03.06.2019, 10.06.2019, 12.06.2019, 14.06.2019, 21.06.2019, 24.06.2019, 27.06.2019 про накладення штрафу у сумі 3 400 грн. з причини невиконання рішення суду; постанови від 11.12.2018, 22.12.2018 і від 07.02.2019 про залучення опікуна для участі у виконавчому провадженні; постанова від 15.02.2019 про арешт майна боржника; постанова від 11.03.2019 про арешт коштів боржника; постанова від 26.04.2019 про розшук майна боржника.

10. Так, актами старшого державного виконавця Голосіївського районного відділу державної виконавчої служби міста Київ Головного територіального управління юстиції у місті Києві Кузьменко Л.М від 19.06.2019, 21.06.2019, 25.06.2019 було встановлено факт невиконання позивачем, як боржником у виконавчому провадженні, судового рішення по цивільній справі №752/22214/16, у зв'язку з чим відповідачем винесено постанови про накладення штрафу у виконавчому провадженні №57116426 від 21.06.2019, про накладення штрафу у виконавчому провадженні від 24.06.2019 та про накладення штрафу у виконавчому провадженні від 27.06.2019.

11. Вважаючи дії державного виконавця неправомірними, а вищезазначені постанови про накладення штрафу в розмірі 3400 грн протиправними, позивач звернулася з даним позовом до суду.

III. Рішення судів першої й апеляційної інстанцій і мотиви їх ухвалення

12. Окружний адміністративний суд міста Києва рішенням від 27 січня 2020 року, яке залишено без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 16 лютого 2021 року, позовні вимоги задовольнив частково.

12.1. Визнав протиправною та скасовав постанову старшого державного виконавця Голосіївського районного відділу державної виконавчої служби міста Київ Кузьменко Л.М. про накладення штрафу у виконавчому провадженні №57116426 від 21.06.2019.

12.2. У задоволенні решти позовних вимог відмовив.

13. Задовольняючи частково позовні вимоги, суд першої інстанції виходив з того, що доказів належного виконання судових рішень в повному обсязі позивачем не надано. Також судом зазначено, що посилання позивачки на небажання дитини йти на зустріч із батьком є безпідставними, так як Апеляційний суд міста Києва у своєму рішенні від 12 липня 2018 року по цивільній справі № 752/22214/16-ц, керуючись рекомендаціями Комісії з питань захисту прав дитини, діючи виключно в інтересах дитини визначив спосіб спілкування ОСОБА_2 з малолітньою ОСОБА_4 без присутності матері. Окрім того, суд не прийняв до уваги наданий позивачкою відеозапис на якому зафіксовано небажання дитини зустрічатися з батьком, оскільки події відображені на ньому не можуть відображати істинний та свідомий намір малолітньої ОСОБА_4 уникати зустрічі із батьком, до того ж, подані диски не містять дати та часу, що фіксують подію, а також інші надані письмові докази, подані позивачем, які не стосуються предмету позову.

IV. Провадження в суді касаційної інстанції

14. Не погоджуючись з рішеннями судів першої та апеляційної інстанцій в частині відмови в задоволенні позовних вимог, позивач звернулася з касаційною скаргою, в якій, посилаючись на неправильне застосування судами першої та апеляційної інстанції норм матеріального та порушення норм процесуального права, просила скасувати вказані судові рішення в цій частині та ухвалити нове судові рішення, яким задовольнити позовні вимоги у повному обсязі.

15. В обґрунтування касаційної скарги скаржник посилається на те, що в оскаржуваних судових рішеннях застосовано норми права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених у постановах Верховного Суду.

15.1. При цьому, позивач посилається на те, що стаття 64-1 Закону України «Про виконавче провадження» не надає державному виконавцю право в разі невиконання рішення суду виносити у відношенні боржника необмежену кількість постанов про накладення на нього штрафу. При цьому, позивач посилається на правовий висновок, викладений у постанові Верховного Суду від 12.08.2020 у справі № 520/6943/19.

15.2. Скаржник також зазначає, що всупереч ст. 63 Закону «Про виконавче провадження» оскаржувані постанови про накладення штрафів були винесені без дотримання 10-денного строку (робочих днів), що свідчить про недотримання відповідачем встановленої законом процедури перевірки рішення боржником. Крім того, вказує, що державний виконавець зобов'язаний був ретельно дослідити всі обставини справи, зокрема належним чином перевірити факт невиконання боржником його обов'язків та встановити причини їх невиконання або неналежного виконання, чого він не зробив. Тобто на час прийняття державним виконавцем рішення про накладення штрафу не було встановлено факту невиконання боржником судового рішення без поважних причин. Наведене узгоджується з висновками Верховного Суду, викладеними в постанові від 07.11.2019 у справі № 420/70/19, від 23.05.2018 у справі №537/3986/16-а, від 31.03.2020 у справі №640/11079/19. При цьому, позивач також звертає увагу, що як слідє з актів державного виконавця від 21.06.2019 та 25.06.2019

при накладенні штрафів згідно оскаржуваних постанов державний виконавець констатував факт невиконання рішення без з'ясування і оцінки причин нібито не виконання. Отож, всупереч своїм прямим обов'язкам державний виконавець негайно виносив необґрунтовані та протиправні постанови про накладення штрафів без встановлення очевидних фактів невиконання рішення. Так, державний виконавець жодного разу не надав оцінки та не враховував фактичні обставини та пояснення ОСОБА_1 у актах, на підставі яких були винесені протиправні постанови про накладення штрафу від 24.06.2019 (акт від 21.06.2019) та постанови від 27.06.2019 (акт від 25.06.2019). Вказує, що вона забезпечила виконання рішення суду, оскільки не чинила перешкод у спілкуванні батька з дитиною, при цьому надавала дитину для зустрічі щоразу при проведенні виконавчих дій, однак дитина за власним бажанням відмовилася йти до батька. Відмова спілкуватися з батьком була за власної волі дитини (а не волі ОСОБА_1) і є обставиною, що ускладнює виконання рішення і є поважною в розумінні ст. 63, 75 Закону України «Про виконавче провадження», адже ОСОБА_1 не могла насильно заставити доньку спілкуватися з батьком та вплинути на рішення доньки. Разом з цим, позивач зазначає, що державний виконавець всупереч своїм обов'язкам та позиції Верховного Суду не з'ясував причин відмови доньки від спілкування з батьком та не надав оцінку зазначеним обставинам як таким, що ускладнюють виконання рішення і є поважними, та за результатами виніс протиправні оскаржувані постанови від 24.09.2019 та від 27.06.2019. Вказує, що ОСОБА_1 приводить дитину на побачення з ОСОБА_2 та не перешкоджає їх подальшому спілкуванню, тим самим виконуючи рішення суду. На подальші дії дитини щодо небажання контактувати з батьком ОСОБА_1 жодним чином не впливала, свідками чого були і державний виконавець, і сам ОСОБА_2. Більше того, рішенням суду ухвалено не чинити ОСОБА_2 перешкод в участі у вихованні та спілкуванні з донькою, а не забезпечити примусове спілкування дитини зі стягувачем.

15.3. Скаржник зазначає, що державним виконавцем не було здійснено виклик сторін виконавчого провадження з метою визначення місця такого побачення шляхом надіслання викликів одночасно з постановою про відкриття виконавчого провадження (водночас з резолютивної частини рішення Голосіївського районного суду міста Києва від 24.01.2018, зміненого постановою Апеляційного суду міста Києва від 12.07.2018 у справі № 752/22214/16-ц вбачається, що місце зустрічі відповідача з дитиною не визначено, а отже державний виконавець повинен був одночасно з постановою про відкриття виконавчого провадження викликати сторони для встановлення місця побачення, однак відповідні виклики не надсилались). Більше того, сторін не було викликано належним чином у визначеному законодавством порядку жодного іншого разу за весь час здійснення виконавчих дій у ВП № 57116426 до винесення штрафів для узгодження відповідного місця побачення батька з дитиною, що суперечить законодавству та рішенням суду. Так, у матеріалах ВП № 57116426 відсутні документальні підтвердження про вручення відповідних викликів особисто боржнику або надіслання їх поштою і підтвердження отримання боржником відповідних викликів, що надавало б державному виконавцю право самостійно визначати місце такого побачення без врахування позиції відповідної сторони виконавчого провадження. Лише у разі, якщо місце виконання судового рішення визначене державним виконавцем у порядку згідно з Законом України «Про виконавче провадження» та Інструкції з організації примусового виконання рішень від 02.04.2012 № 512/5, а постанова про визначення місця побачення стягувана з дитиною доведена до відома боржника та державним виконавцем встановлені неповажні причини невиконання рішення та вжито всі інші необхідні заходи для виконання рішення, то виконавець має право скласти акт про невиконання рішення суду та накласти штраф за таке невиконання. Зазначає, що Верховний Суд у постанові від 31.03.2020 у справі № 640/11079/19 звернув увагу на необхідність врахування доказів узгодження державним виконавцем місця та часу проведення побачень стягувача з дитиною з урахуванням інтересів та стану дитини, що є обов'язком державного виконавця.

15.4. Скаржник також звертає увагу на порушення процедури та форми під час складання актів від 21.06.2019 та 25.06.2019, на підставі яких відповідачем було винесено оскаржувані постанови від 24.06.2019 та 27.06.2019 в рамках ВП № 57116426 про накладення штрафів на ОСОБА_1. Позивач зазначає, що всі акти, на підставі яких було винесено оскаржувані постанови, були складені за відсутності свідків (понятих), а отже є сумнівні щодо достовірності викладених у них обставин державним виконавцем. Крім того, вони не виготовлені та не опубліковані у Автоматизованій системі ВП № 57116426.

15.5. Позивач зазначає, що рішенням суду, на підставі якого було відкрито виконавче провадження, встановлено, що лише перший місяць побачення батька з дитиною передбачає без участі матері, водночас з другого місяця такого обмеження немає і ОСОБА_1 має право брати участь у зустрічах дитини з батьком. Це свідчить про те, що ОСОБА_1 як сторона виконавчого провадження повинна ознайомлюватися з актом державного виконавця, підписувати його та наводити свої заперечення (за наявності), а ненадання їй відповідного акта є порушенням зі сторони відповідача. Разом з цим, суд апеляційної інстанції зробив помилковий висновок, що обов'язком позивачки, як боржника за виконавчим провадженням, є забезпечення можливості спілкування протягом певного, визначеного судом, проміжку часу, без її участі.

15.6. Скаржник також зазначила, що Верховним Судом станом на сьогодні не було зроблено висновку щодо трактування поведінки боржника в контексті виконання/невиконання судового рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, у розумінні ст.ст. 63,61-1, 75 Закону України «Про виконавче провадження» та правомірності накладення на боржника штрафів за невиконання рішення у подібних правовідносинах, що склалися у даній справі, а саме: чи буде вважатись невиконанням рішення у тому випадку, коли дитина відмовляється від спілкування з іншим з батьків (стягувачем), при цьому коли боржник надасть дитину для спілкування, однак дитина самовільно відмовиться від побачення зі стягувачем та буде тікати від нього попри вмовляння божника про необхідність такого спілкування; чи існує обов'язок державного виконавця з'ясувати причини відмови дитини від спілкування з іншим з батьків на виконання рішення суду та надати оцінку зазначеним обставинам як таким, що об'єктивно ускладнюють виконання рішення, чи є такі обставини поважними.

16. Відповідач своїм правом подати відзив на касаційну скаргу не скористався, що відповідно до статті 338 КАС України не перешкоджає касаційному перегляду справи.

16.1. Третя особа - ОСОБА_2 у відзиві на касаційну скаргу вказує на її безпідставність і просить залишити її без задоволення, а рішення суду першої апеляційної інстанції без змін.

16.1.1. Крім того, ОСОБА_2 у відзиві на касаційну скаргу просить передати справу на розгляд до Великої Палати Верховного Суду у зв'язку з тим, що справа містить ряд виключних правових проблем і така передача необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

17. Оскільки з матеріалів касаційної скарги вбачається, що позивачем оскаржуються рішення суду першої та апеляційної інстанцій лише в частині позовних вимог, в задоволенні яких було відмовлено, тому оскаржувані рішення судом касаційної інстанції перевіряється лише в цій частині в межах доводів та вимог касаційної скарги.

V. Джерела права й акти їх застосування

18. За приписами частини другої статті 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

19. Відповідно до статті 1 Закону України "Про виконавче провадження" від 02 червня 2016 року № 1404-VIII (далі - Закон № 1404-VIII, у редакції чинній на час виникнення спірних правовідносин), виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження і примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) (далі - рішення) - це сукупність дій, визначених у цьому Законі органів і осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень, і проводяться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією України, цим Законом, іншими законами та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону, а також рішеннями, які відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню.

20. Відповідно до цього Закону, підлягають примусовому виконанню рішення на підставі таких виконавчих документів, як виконавчих листів та наказів, що видаються судами у передбачених законом випадках на підставі судових рішень, рішень третейського суду, рішень міжнародного комерційного арбітражу, рішень іноземних судів та на інших підставах, визначених законом або міжнародним договором України (пункт 1 частини 1 статті 3 Закону № 1404-VIII).

21. Відповідно до частини 1 статті 18 Закону № 1404-VIII виконавець зобов'язаний вживати передбачених цим Законом заходів щодо примусового виконання рішень, неупереджено, ефективно, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії.

22. Частиною 1 статті 5 Закону № 1404-VIII визначено, що примусове виконання рішень покладається на органи державної виконавчої служби (державних виконавців) та у передбачених цим Законом випадках на приватних виконавців, правовий статус та організація діяльності яких встановлюються Законом України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів".

23. Згідно з частиною 1 статті 18 Закону № 1404-VIII виконавець зобов'язаний вживати передбачених цим Законом заходів щодо примусового виконання рішень, неупереджено, ефективно, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії.

24. Виконавець зобов'язаний здійснювати заходи примусового виконання рішень у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом і цим Законом (пункт 1 частини 2 статті 18 Закону № 1404-VIII).

25. Положеннями статті 63 Закону № 1404-VIII визначено, що за рішеннями, за якими боржник зобов'язаний особисто вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення, виконавець наступного робочого дня після закінчення строку, визначеного частиною шостою статті 26 цього Закону, перевіряє виконання рішення боржником. Якщо рішення підлягає негайному виконанню, виконавець перевіряє виконання рішення не пізніше як на третій робочий день після відкриття виконавчого провадження.

25.1. У разі невиконання без поважних причин боржником рішення виконавець виносить постанову про накладення на боржника штрафу, в якій також зазначаються вимога виконати рішення протягом 10 робочих днів (за рішенням, що підлягає негайному виконанню, - протягом трьох робочих днів) та попередження про кримінальну відповідальність.

25.2. Виконавець наступного робочого дня після закінчення строку, передбаченого частиною другою цієї статті, повторно перевіряє виконання рішення боржником.

25.3. У разі повторного невиконання без поважних причин боржником рішення, якщо таке рішення може бути виконано без участі боржника, виконавець надсилає органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення та вживає заходів примусового виконання рішення, передбачених цим Законом.

25.4. У разі невиконання боржником рішення, яке не може бути виконано без участі боржника, виконавець надсилає до органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення та виносить постанову про закінчення виконавчого провадження.

25.5. Виконавець під час виконання рішення про заборону вчиняти певні дії або про утримання від вчинення певних дій доводить до відома боржника резолютивну частину такого рішення, про що складає відповідний акт. Після складення акта виконавець виносить постанову про закінчення виконавчого провадження.

26. Відповідно до статті 64-1 Закону № 1404-VIII виконання рішення про встановлення побачення з дитиною полягає у забезпеченні боржником побачень стягувача з дитиною в порядку, визначеному рішенням.

26.1. Державний виконавець здійснює перевірку виконання боржником цього рішення у час та місці побачення, визначених рішенням, а у разі якщо вони рішенням не визначені, то перевірка здійснюється у час та місці побачення, визначених державним виконавцем.

26.2. У разі невиконання без поважних причин боржником рішення державний виконавець складає акт та виносить постанову про накладення на боржника штрафу у розмірі, визначеному частиною першою статті 75 цього Закону. У постанові зазначаються вимога виконувати рішення та попередження про кримінальну відповідальність.

26.3. У разі повторного невиконання без поважних причин боржником рішення державний виконавець складає акт, виносить постанову про накладення на боржника штрафу в подвійному розмірі, надсилає до органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення, звертається з поданням про тимчасове обмеження боржника у праві виїзду за межі України до суду за місцезнаходженням органу державної виконавчої служби, виносить вмотивовану постанову про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві керування транспортними засобами (із врахуванням обмежень, передбачених частиною десятою статті 71 цього Закону) та вживає інші заходи примусового виконання рішення, передбачені цим Законом.

26.4. У разі виконання рішення боржником виконавець складає акт та виносить постанову про закінчення виконавчого провадження.

26.5. Якщо боржник у подальшому перешкоджає побаченням стягувача з дитиною, стягувач має право звернутися до державного виконавця із заявою про відновлення виконавчого провадження. Після відновлення виконавчого провадження державний виконавець повторно здійснює заходи, передбачені цією статтею.

26.6. Рішення про усунення перешкод у побаченні з дитиною виконується у порядку, встановленому статтею 63 цього Закону.

27. Відповідно до статті 75 Закону № 1404-VIII у разі невиконання без поважних причин у встановлений виконавцем строк рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, та рішення про поновлення на роботі виконавець виносить постанову про накладення штрафу на боржника - фізичну особу у розмірі 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб - 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на боржника - юридичну особу - 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та встановлює новий строк виконання.

27.1. У разі повторного невиконання рішення боржником без поважних причин виконавець у тому самому порядку накладає на нього штраф у подвійному розмірі та звертається до органів досудового розслідування з повідомленням про вчинення кримінального правопорушення.

28. Відповідно до пункту 9 розділу IX Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 року №512/5 (далі - Інструкція №512/5) у разі невиконання без поважних причин боржником рішення про встановлення побачення з дитиною державний виконавець здійснює заходи примусового виконання рішення, передбачені частиною третьою статті 64-1 Закону.

28.1. У разі повторного невиконання без поважних причин боржником рішення про встановлення побачення з дитиною державний виконавець здійснює заходи примусового виконання рішення, передбачені частиною четвертою статті 64-1 Закону.

28.2. При кожному наступному невиконанні боржником зазначеного рішення державний виконавець виносить постанову про накладення на боржника штрафу у розмірі, визначеному частиною четвертою статті 64-1 Закону.

VI. Висновок Верховного Суду

29. Відповідно до частини першої статті 341 КАС України суд касаційної інстанції переглядає судові рішення в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, та на підставі встановлених фактичних обставин справи перевіряє правильність застосування судом першої чи апеляційної інстанції норм матеріального і процесуального права.

30. Зі змісту ухвали Верховного Суду від 31 травня 2021 року слідує, що провадження у справі відкрито з підстав, визначених пунктом першим частини четвертої статті 328 КАС України, з посиланням у касаційній скарзі на те, що в оскаржуваних судових рішеннях суди застосували норми права без урахування висновку щодо застосування норм права у подібних правовідносинах, викладеного у постановках Верховного Суду.

31. Верховний Суд, перевіrivши і обговоривши доводи касаційної скарги, виходячи з меж касаційного перегляду, визначених статтею 341 Кодексу адміністративного судочинства (далі - КАС України), вважає за необхідне зазначити наступне.

32. Предметом спору у цій справі є законність, зокрема, постанов державного виконавця від 24 червня 2019 року та від 27 червня 2019 року в межах виконавчого провадження № 57116426 про накладення на ОСОБА_1 штрафу у розмірі 3400 грн за повторне невиконання рішення у цивільній справі № 752/22214/16, яким зобов'язано позивачку не чинити ОСОБА_2 перешкод в участі у вихованні та спілкуванні з донькою ОСОБА_4.

33. Аналіз правових норм, що підлягають застосуванню до спірних правовідносин, дає підстави для висновку про те, що накладення штрафу за невиконання рішення, що зобов'язує боржника до вчинення певних дій, є видом юридичної відповідальності боржника за невиконання покладеного на нього зобов'язання (виконати судові рішення).

34. Така відповідальність настає за умови, що судові рішення не виконано без поважних причин і в строк, встановлений державним виконавцем. Тобто, даючи оцінку тому чи правомірно на боржника наклали штраф за невиконання/повторне невиконання судового рішення потрібно з'ясувати часові рамки, в межах яких боржник мав вчинити певні дії (за виконавчим листом) і в чому причина невиконання судового рішення у відведений йому строк. У цьому зв'язку варто зауважити, що сам факт невиконання судового рішення у визначений строк без з'ясування і оцінки причин цього невиконання не може вважатися підставою для відповідальності боржника відповідно до статті 75 Закону № 1404-VIII.

35. Поважність причин невиконання судового рішення оцінюється у кожному конкретному випадку через призму того, наскільки це (об'єктивно) перешкодило виконати судові рішення.

36. Повторним невиконанням судового рішення в розумінні статті 64-1 Закону № 1404-VIII є встановлений відповідним актом факт кожного наступного невиконання боржником судового рішення після складення акту про невиконання такого рішення вперше та винесення відповідної постанови про накладення штрафу за невиконання судового рішення без поважних причин.

37. Позивач стверджує, що нею було забезпечено виконання рішення суду, оскільки вона не чинила перешкод у спілкуванні батька з дитиною, а неможливість спілкування викликана поведінкою дитини, яка відмовилася йти до батька, а тому вищезазначена обставина, в силу приписів статей 63 та 75 Закону України "Про виконавче провадження", є поважною причиною невиконання рішення.

38. Відмовляючи у задоволенні позовних вимог, суди попередніх інстанцій виходили з того, що обов'язком позивачки, як боржника за виконавчим провадженням, є забезпечення можливості спілкування протягом певного, визначеного судом, проміжку часу, без її участі. При цьому, судами зазначено, що виконання даного рішення не може бути унеможливлено небажанням дитини спілкуватися, оскільки обов'язком позивачки є перебування дитини у певному місці протягом певного часу, натомість, забезпечення позивачки не віднесено.

39. З приводу вказаних обставин Суд зазначає, що Конституцією України визначено, що сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняється державою (частина 3 статті 51).

40. Стаття 12 Закону України «Про охорону дитинства» № 2402-III від 26 квітня 2001 року передбачає, що виховання в сім'ї є першоосновою розвитку особистості дитини. На кожного з батьків покладається однакова відповідальність з виховання, навчання і розвитку дитини. Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність за порушення прав і обмеження законних інтересів дитини на охорону здоров'я, фізичний і духовний розвиток, навчання, невиконання та ухилення від виконання батьківських обов'язків відповідно до закону.

41. Згідно статті 3 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року (далі - Конвенція) в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюють вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Держави-учасниці зобов'язуються забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів.

42. Відповідно до статті 18 Конвенції батьки несуть основу відповідальності за виховання дитини. Найкращі інтереси дитини є предметом їх основного піклування.

43. Ухвалюючи рішення в справі «М. С. проти України» від 11 липня 2017 року (заява № 2091/13), ЄСПЛ наголосив, що в таких справах основне значення має вирішення питання про те, що найкраще відповідає інтересам дитини. На сьогодні існує широкий консенсус, у тому числі в міжнародному праві, на підтримку ідеї про те, що у всіх рішеннях, що стосуються дітей, їх найкращі інтереси повинні мати першочергове значення. При цьому ЄСПЛ зауважив, що при визначенні найкращих інтересів дитини у кожній конкретній справі необхідно враховувати два аспекти: *по-перше*, інтересам дитини найкраще відповідає збереження її зв'язків із сім'єю, крім випадків, коли сім'я є особливо непридатною або неблагополучною; *по-друге*, у якнайкращих інтересах дитини є забезпечення її розвитку у безпечному, спокійному та стійкому середовищі, що не є неблагодіїним.

44. Верховний Суд не погоджується з висновками судів попередніх інстанцій, що виконання даного рішення не може бути унеможливлено небажанням дитини спілкуватися зі стягувачем, оскільки це фактично є примушуванням дитини, що може призвести до психологічного тиску на дитину та явно не відповідає якнайкращим інтересам дитини в аспекті забезпечення її розвитку у безпечному, спокійному та стійкому середовищі.

45. Аналогічна правова позиція міститься в постанові Верховного Суду від 10 вересня 2020 року у справі №824/308/20-а.

46. Крім того, судами попередніх інстанцій встановлено, що приймаючи оскаржувані постанови, відповідач керувався окрім Закону України "Про виконавче провадження" положеннями Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 року № 512/5.

47. Відповідно до статті 9 розділу IX Інструкції №512/5 у разі невиконання без поважних причин боржником рішення про встановлення побачення з дитиною державний виконавець здійснює заходи примусового виконання рішення, передбачені частиною третьою статті 64-1 Закону. У разі повторного невиконання без поважних причин боржником рішення про встановлення побачення з дитиною державний виконавець здійснює заходи примусового виконання рішення, передбачені частиною четвертою статті 64-1 Закону. При кожному наступному невиконанні боржником зазначеного рішення державний виконавець виносить постанову про накладення на боржника штрафу у розмірі, визначеному частиною четвертою статті 64-1 Закону.

48. Верховний Суд звертає увагу, що нормами статті 64-1 Закону України "Про виконавче провадження" визначено які дії має вчинити державний виконавець при невиконанні рішення та при повторному невиконанні рішення суду.

49. Проте, приписи статті 9 розділу IX Інструкції № 512/5 фактично змінюють положення статті 64-1 Закону України "Про виконавче провадження", дозволяючи при цьому державному виконавцю виносити необмежену кількість постанов про накладення на боржника штрафу при кожному наступному невиконанні боржником відповідного судового рішення.

50. У відповідності до частини третьої статті 7 КАС України у разі невідповідності правового акта Конституції України, закону України, міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або іншому правовому акту суд застосовує правовий акт, який має вищу юридичну силу, або положення відповідного міжнародного договору України.

51. Суд зазначає, що у вказаних правовідносинах слід застосовувати положення статті 64-1 Закону України "Про виконавче провадження", оскільки він має вищу юридичну силу по відношенню до Інструкції № 512/5.

52. Аналогічна правова позиція міститься в постанові Верховного Суду від 12 серпня 2020 року у справі № 520/6943/19.

53. При цьому, як вбачається з матеріалів справи, підставою для винесення постанов про накладення на ОСОБА_1 повторних штрафів слугували акти державного виконавця від 21 червня 2020 року та від 25 червня 2020 року, якими було встановлено факт невиконання позивачкою, як боржником у виконавчому провадженні, судового рішення по цивільній справі №752/22214/16.

54. Разом з тим, судами попередніх інстанцій не встановлено в чому саме полягало невиконання рішення суду позивачем. В актах державного виконавця не міститься жодних даних про вчинення позивачем перешкод у спілкуванні батька з дитиною.

55. Скаржник зазначає, що під час вчинення виконавчих дій та складання акту державного виконавця, державним виконавцем не залучалося понятих чи свідків для підтвердження чи спростування зафіксованих в акті даних, чому також суди попередніх інстанцій не надали оцінки.

56. Тобто, суди взагалі не досліджували дотримання процедури складання вказаних актів та процедури складання постанов про накладення штрафу на підставі вказаних актів.

57. Так, суди попередніх інстанцій не надали оцінки дотримання відповідачем строків, визначених статтею 63 Закону № 1404-VIII, для винесення постанов про накладення штрафу у розмірі 3400 грн. за повторне невиконання боржником рішення суду без поважних причин.

58. Крім того, відповідно до пункту 5 розділу IX Інструкції № 512/5 якщо рішенням про встановлення побачення з дитиною не визначено час та (або) місце побачення стягувача з дитиною, державний виконавець викликає сторони виконавчого провадження з метою визначення часу та (або) місця такого побачення шляхом надіслання викликів одночасно з постановою про відкриття виконавчого провадження.

Сторона виконавчого провадження у разі неможливості з'явитися на призначений час письмово повідомляє про це державного виконавця шляхом подання заяви (клопотання), в якій (якому) зазначає про зручні для неї час та (або) місце проведення побачення стягувача з дитиною.

Державний виконавець визначає час та (або) місце побачення стягувача з дитиною, враховуючи позицію сторін виконавчого провадження та інтереси дитини, шляхом винесення постанови про визначення часу та (або) місця побачення стягувача з дитиною.

Якщо сторона виконавчого провадження не з'явилася у визначений у виклиці час до державного виконавця та письмово не повідомила державного виконавця про зручні для неї час та (або) місце проведення побачення стягувача з дитиною, державний виконавець визначає час та (або) місце такого побачення без врахування позиції відповідної сторони виконавчого провадження.

59. Разом з тим, в матеріалах відсутні докази узгодження державним виконавцем на виконання пункту 5 розділу IX Інструкції № 512/5 місця та часу проведення побачень стягувача з дитиною з урахуванням інтересів та стану дитини.

60. Колегія суддів звертає увагу на те, що від дослідження дотримання процедури складення вказаних актів та процедури складення постанов про накладення штрафу на підставі вказаних актів, залежить вирішення питання відповідності дій державного виконавця, під час складання оскаржуваних постанов, вимогам статті 63 Закону України «Про виконавче провадження».

61. При цьому, судами не враховано, що рішенням суду, на підставі якого було відкрито виконавче провадження, встановлено, що лише перший місяць побачення батька з дитиною має здійснюватися без присутності матері, водночас в подальшому таке обмеження відсутнє.

62. Тобто, оскаржувані рішення судів попередніх інстанцій не відповідають вимогам щодо їх обґрунтованості (стаття 242 КАС України), оскільки судами встановлено не всі обставини, які мають визначальне значення для вирішення цього спору.

63. Суд касаційної інстанції відповідно до частини другої статті 341 КАС України позбавлений процесуальної можливості встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові суду чи відхилені ним, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими, збирати чи приймати до розгляду нові докази або додатково перевіряти докази.

64. За змістом статті 353 КАС України підставою для скасування судових рішень судів першої та (або) апеляційної інстанцій і направлення справи на новий судовий розгляд є порушення норм процесуального права, на які посилається скажник у касаційній скарзі, яке унеможливило встановлення фактичних обставин, що мають значення для правильного вирішення справи.

65. Справа направляється до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду або на новий розгляд, якщо порушення допущені тільки цим судом. В усіх інших випадках справа направляється до суду першої інстанції.

66. З огляду на викладене, Верховний Суд дійшов висновку про недотримання судами першої та апеляційної інстанцій норм процесуального права щодо повного і всебічного з'ясування обставин в адміністративній справі та, як наслідок, висновку про наявність підстав для скасування оскаржуваних судових рішень з направленням справи на новий розгляд до суду першої інстанції.

67. При новому розгляді спору суду необхідно: надати оцінку всім твердженням та аргументам сторін (у тому числі, вчинити передбачені процесуальним законом дії з метою витребування доказів, необхідних для правильного вирішення спору); на підставі додатково встановлених обставин прийняти законне та обґрунтоване рішення.

68. Щодо клопотання ОСОБА_2 про передачу цієї справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду у зв'язку з тим, що справа містить ряд виключних правових проблем і така передача необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики, Верховний Суд зазначає таке.

69. Згідно з частинами п'ятою, шостою статті 346 КАС України суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії або палати, має право передати справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо дійде висновку, що справа містить виключну правову проблему і така передача необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

70. Справа підлягає передачі на розгляд Великої Палати Верховного Суду, коли учасник справи оскаржує судові рішення з підстав порушення правил предметної юрисдикції, крім випадків, якщо:

1) учасник справи, який оскаржує судові рішення, брав участь у розгляді справи в судах першої чи апеляційної інстанції і не заявляв про порушення правил предметної юрисдикції;

2) учасник справи, який оскаржує судові рішення, не обґрунтував порушення судом правил предметної юрисдикції наявністю судових рішень Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду у справі з подібною підставою та предметом позову у подібних правовідносинах;

3) Велика Палата Верховного Суду вже викладала у своїй постанові висновок щодо питання предметної юрисдикції спору у подібних правовідносинах.

71. За змістом наведеної норми права вирішуючи питання щодо наявності чи відсутності підстав для передачі справи на розгляд Великої Палати Суд, керуючись внутрішнім переконанням, у кожному конкретному випадку, з урахуванням змісту спірних правовідносин та їх предмету правового регулювання оцінює наявність виключної правової проблеми та необхідність передачі справи для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовної практики на розгляд Великої Палати Верховного Суду.

72. Проаналізувавши зазначені скажником підстави, якими заявник обґрунтовує необхідність передачі справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду, Суд дійшов висновку про відсутність у спірних відносинах виключної правової проблеми, такі правовідносини врегульовано нормами права, та в повній мірі дозволяють вирішити спір.

73. З урахуванням викладеного, клопотання ОСОБА_2 про передачу цієї справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду задоволенню не підлягає.

VII. Судові витрати

74. З огляду на результат касаційного розгляду, суд не вирішує питання щодо розподілу судових витрат.

Керуючись статтями 339, 341, 345, 353, 356 КАС України, Верховний Суд

ПОСТАНОВИВ:

1. У задоволенні клопотання ОСОБА_2 про передачу справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду відмовити.

2. Касаційну скаргу ОСОБА_1 задовольнити частково.

3. Рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 27 січня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 16 лютого 2021 року в частині відмови у задоволенні позовних вимог ОСОБА_1 про визнання незаконними та скасування постанов старшого державного виконавця Голосіївського районного відділу державної виконавчої служби міста Київ Головного територіального управління юстиції у місті Києві Кузьменко Л.М. про накладення штрафу у виконавчому провадженні №57116426 від 24.06.2019 та від 27.06.2019 скасувати та направити справу в цій частині на новий розгляд до Окружного адміністративного суду міста Києва.

4. В іншій частині рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 27 січня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 16 лютого 2021 року залишити без змін.

Постанова набирає законної сили з дати її прийняття, є остаточною та не може бути оскаржена.

Головуючий

О. А. Губська

Судді

О.В. Калашнікова

Ж.М. Мельник-Томенко